

BİLGE ADAMLAR

STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Dr. Salih AKYÜREK

KÜRTLER VE ZAZALAR NE DÜŞÜNÜYOR? ORTAK DEĞER VE SEMBOLLERE BAKIŞ

RAPOR NO: 26

İSTANBUL

2011

KÜRTLER VE ZAZALAR NE DÜŞÜNÜYOR?

ORTAK DEĞER VE SEMBOLLERE BAKIŞ

Raporu Hazırlayan: Dr. Salih AKYÜREK

RAPOR NO: 26

OCAK 2011

**BİLGE ADAMLAR
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ**

KÜRTLER VE ZAZALAR NE DÜŞÜNÜYOR?

ORTAK DEĞER VE SEMBOLLERE BAKIŞ

Veri Analisti ve Raporu Hazırlayan: Dr. Salih AKYÜREK

Anket Alan Çalışması:

Müstecep DİLBER-Onur OKYAR-İlhan KOCAMAZ

BİLGESAM YAYINLARI

Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi

Wise Men Center For Strategic Studies

Mecidiyeköy Yolu Caddesi Trump Towers Yanı

No:10 Celil Ağa İş Merkezi Kat:9 Daire:36

Mecidiyeköy / İstanbul / Türkiye

Tel: +90 212 217 65 91 Faks: +90 212 217 65 93

Atatürk Bulvarı Havuzlu Sok. No:4/6

A.Ayrancı / Çankaya / Ankara / Türkiye

Tel : +90 312 425 32 90 Faks: +90 312 425 32 90

www.bilgesam.org

bilgesam@bilgesam.org

Copyright © OCAK 2011

Bu yayının tüm hakları saklıdır.

Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin

izni olmadan elektronik veya mekanik yollarla çoğaltılamaz.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU'DA ETNİK YAPI	3
DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ'NDE EVDE KULLANILAN İKİNCİ DİL DURUMU	4
TÜRK BAYRAĞINA BAKIŞ	5
İSTİKLAL MARŞI'NA BAKIŞ	9
TÜRK ORDUSU'NA BAKIŞ	13
TÜRK TARİHİNE BAKIŞ	17
TÜM TÜRKİYE'Yİ VATAN OLARAK SAHİPLENME	21
TÜRKLER VE KÜRTLERİN ORTAK GELECEĞİNE BAKIŞ	25
TÜRKÇE KONUŞMA KONUSUNDAKİ ALGILAR.....	29
TÜRKİYE CUMHURİYETİ VATANDAŞLIĞI VE AİDİYET.....	33
KÜRT SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ NOKTASINDA FEDERATİF HAKLARA BAKIŞ	37
KÜRT SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ NOKTASINDA BAĞIMSIZ DEVLET KURMA DÜŞÜNCESİNE BAKIŞ	38
SONUÇ YERİNE	39

SUNUŐ

Dünya'daki ve yurt içindeki gelişmeleri takip ederek geleceğe yönelik öngörülerde bulunmak; Türkiye'nin ikili ve çok taraflı uluslararası ilişkilerine ve güvenlik stratejilerine, yurt içindeki siyasi, ekonomik, teknolojik, çevresel ve sosyo-kültürel problemlerine yönelik bilimsel araştırmalar yapmak; karar alıcılara milli menfaatler doğrultusunda gerçekçi, dinamik çözüm önerileri, karar seçenekleri ve politikalar sunmak Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM)'nin kuruluş amaçları arasında yer almaktadır. BİLGESAM, Bilge Adamlar Kurulu'nun ilk toplantısında alınan kararlar doğrultusunda, yukarıda aktarılan amaçları gerçekleştirmek üzere, çeşitli konularda raporlar hazırlamaktadır.

Son dönemde "Demokratik Özerklik" adı altında, sekiz ana başlıkta hazırlanan, konfederatif nitelikteki hak talepleri Kürt toplumu adına ortaya konmuştur ve tartışılmaktadır. BİLGESAM Ankara Bürosu'nca gerçekleştirilmiş ve "**Güneydoğu Sorununun Sosyolojik Analizi**" başlığı ile yayımlanan araştırma verilerine dayalı olarak Dr. Salih AKYÜREK tarafından hazırlanan bu rapor söz konusu tartışmaların daha doğru bilgi temeline oturması noktasında önemli katkılar sağlayacaktır. Rapor <http://www.bilgesam.org/tr> adresinde yayınlanmaktadır.

Raporun bu alandaki tartışmalara, araştırmalara ve strateji / politika belirleyen kişilere katkı sağlaması temennisiyle, raporu hazırlayan Dr. Salih AKYÜREK'e ve destek sağlayan BİLGESAM personeline teşekkür ederim.

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI
BİLGESAM Başkanı

GİRİŞ

Bugün gelinen noktada, Güneydoğu Anadolu'da yaşanan sorunlarla ilgili, sorunları bizzat yaşayanlar ve onların talep ve tercihlerinden çok daha fazla, üçüncü şahısların veya halk adına konuşanların düşünce ve talepleri gündeme getirilmektedir. Bu durum, konunun özünden sapmasına, farklı etnik gruplar arasında gerginlikler yaşanmasına ve Türkiye'nin bir kutuplaşma ve çatışma sürecine sürüklenmesine neden olmaktadır. Bunu önlemenin en kısa yolu, bölge insanı adına konuşanların değil, bizzat bölge insanının ne düşündüğünün doğrudan araştırılmasıdır. Dolayısıyla soruna alan araştırmalarıyla, bölge insanından doğrudan elde edilen bilgilerden hareketle yeniden bakılması doğru stratejiler ve çözüm önerileri için daha gerçekçi veriler sunacaktır.

Son dönemde "Demokratik Özerklik" adı altında, sekiz ana başlıkta; bazı değerlendirmelere göre tartışılması faydalı, diğer bazı değerlendirmelere göre ise ülkenin bölünmesine zemin hazırlayan konfederatif haklar, Kürt toplumunun görüş ve talepleri iddiasıyla ortaya konmakta ve tartışılmaktadır. Talepler üzerinde tartışmadan önce yapılması gereken şey, bu taleplerin gerçekten Kürt toplumunun talepleri olup olmadığının ortaya konulmasıdır. Bir diğer husus ise Kürtlerin gerçek talep ve beklentilerinin ne olduğunu anlamak ve buna yönelik çözüm stratejileri geliştirmektir. Bu noktada sorunları teşhis edecek ve beklentileri ortaya koyacak alan çalışmalarına olan ihtiyacı bir kez daha vurgulamak gerekmektedir.

BİLGESAM tarafından Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki 17 il ile İstanbul ve Mersin'de göç ile oluşan mahallelerde yaklaşık 8607 kişilik bir örnekleme uygulanan soru kâğıdına ait analizler 600 sayfalık bir rapor haline getirilmiş ve raporun geniş bir özeti www.bilgesam.org/tr adresinde "**Güneydoğu Sorununun Sosyolojik Analizi**" başlığı ile yayımlanmıştır. Aynı bölgede 19 ili kapsayan, etnik ve mezhep yapısını köy ve mahalle bazında ortaya koyan niteliksel bir çalışma yapılmış ve 2010 yılında raporlaştırılan söz konusu çalışma yayımlanmamıştır. Ayrıca, son iki yıldır Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde BİLGESAM tarafından mülakat ve grup mülakatı çalışmaları gerçekleştirilmiş ve bu çalışmanın yayım hazırlıkları devam etmektedir. Söz konusu çalışma bulguları ve bu çalışmada ortaya konulan bulgular, yöntemleri itibariyle farklı ancak sonuçları ile bir diğerini tamamlar ve destekler niteliktedir.

Bu çalışmada ise, 19 ildeki etnik ve mezhepsel nüfus yapısını ortaya koyan raporun (yayımlanmayan) bölge bazındaki genel bulguları verilmekte ve 8607 kişilik bir örnekleme dayanan anket çalışmasından elde edilen veriler kullanılarak, ortak değer ve sembollere dönük toplumsal eğilimler analizlerle ortaya konulmaktadır.

Çalışmada aşağıdaki 12 soruya alınan cevaplar (ifadelere katılım yüzdesi) ve bu cevapların etnisite-mezhep-bölge temelinde farklılaşması incelenmiştir:

- Türk Bayrağı hepimizindir.
- İstiklal Marşı benim marşımdır.
- Türk Ordusu bizim ordumuzdur.
- Türk Tarihi bizim tarihimizdir.
- Türkiye'nin her yeri benim memleketimdir.
- Türklerle Kürtlerin ortak bir geleceği vardır.
- Türkçe konuşmak benim için sorun teşkil etmez.
- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum.
- Kürtlere federatif hakların verilmesi Kürt Sorunu için kalıcı çözüm sağlar mı?
- Türkiye'deki Kürtlere bağımsızlık verilmesi Kürt sorunu için bir çözüm müdür?

Anket çalışmasına dayanan verilerle ortaya konulan toplumsal eğilimler, bu raporda etnik köken, mezhep ve yaşanan bölge değişkenleri ayırımında ayrıntılı olarak tablolandırılmıştır. Çalışma çok fazla yorum içermeyen teknik bir rapor niteliğindedir. Çalışmanın sonuç bölümünde, sadece çok önemli görülen eğilimler ve bu eğilimlerin etnik-mezhepsel-bölgesel temelde farklılaşmaları özetlenmeye çalışılmış ve eğilimlerin işaret ettiği ihtiyaçlar doğrultusunda öneriler getirilmiştir.

Raporda bayrak ve İstiklal Marşı gibi ortak değer ve sembollerle ilgili olarak, etnik ve mezhepsel temelde ortaya konulan bazı olumsuz eğilimler; belirli grupları etiketlemek, ötekileştirmek veya mevcut olan kutuplaşmaları derinleştirmek değil; bunun tam aksine, geçmişten gelen ve bugüne uzanan problemlerin doğru teşhisine ve nedenselliğine dönük ipuçlarını yakalama amacı gütmektedir. Dolayısıyla çalışmanın amacı problemi nedenleriyle birlikte ortaya koymak ve problemin çözümüne katkı sağlamaktır.

Bu çalışma ile ortaya konulan araştırma sonuçları ve toplumsal eğilimlerin, son dönemde "Demokratik Özerklik" başlığı altında yapılan tartışmaların daha doğru bir bilgi temeline oturtulması ve toplumsal uzlaşmaya olumlu katkılar yapması umut edilmektedir.

DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU'DA ETNİK YAPI*

ETNİK KÖKEN	I. BÖLGE (12 İL)		II. BÖLGE (7 İL)		DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU 19 İL TOPLAMI	
	AĞRI-BATMAN-BİNGÖL BİTLİS-DİYARBAKIR HAKKÂRİ- MARDİN-MUŞ SİİRT-ŞIRNAK-TUNCELİ VAN		ADİYAMAN-ELAZIĞ ERZURUM-G.ANTEP K.MARAŞ-MALATYA Ş.URFA			
	NÜFUS	YÜZDE	NÜFUS	YÜZDE	NÜFUS	YÜZDE
KÜRT	4.987.068	80,49%	2.191.819	32,62%	7.178.887	55,59%
TÜRK	243.037	3,92%	3.701.857	55,10%	3.944.894	30,55%
ZAZA	550.018	8,87%	319.065	4,75%	869.083	6,73%
ARAP	372.117	6,00%	488.353	7,27%	860.470	6,64%
DİĞER	42.971	0,69%	16.256	0,24%	59.227	0,45%
TOPLAM	6.195.211	100,0%	6.717.350	100,0%	12.912.561	100%

Terörün yoğun olarak yaşandığı 12 ili (Ağrı-Batman-Bingöl-Bitlis-Diyarbakır-Hakkâri-Mardin-Muş-Siirt-Şırnak-Tunceli-Van) kapsayan bölgede 6.195.211 olan toplam nüfusun %80,49'u Kürtlerden oluşurken; aynı bölgede Zazaların oranı %8,87, Arap kökenlilerin oranı %6, Türklerin oranı ise %3,92'dir. Daha çok birinci grup illere komşu olan ve Kürt kökenli nüfusun da yerleşik bulunduğu 7 ilden oluşan (Adıyaman-Elazığ-Erzurum-G.Antep-K.Maraş-Malatya-Ş.Urfa) bölgede ise; 6.717.350 olan toplam nüfusun %32,62'si Kürtlerden oluşurken, aynı bölgede Zazaların oranı %4,75, Arapların oranı %7,27 ve Türklerin oranı %55,1'dir.

Kürt kökenli nüfusun diğer illere göre daha yüksek oranda yerleşik bulunduğu Doğu ve Güneydoğu bölgelerindeki 19 ilin toplamı bazında bakıldığında; 12.912.561 olan toplam nüfusun %55,59'u Kürtlerden oluşurken, aynı bölgede Zazaların oranı %6,73, Arapların oranı %6,66 ve Türklerin oranı %30,55'dir. Bölgedeki toplam Kürt kökenli nüfus 7.178.887 iken, Zaza nüfus 869.083, Arap kökenli nüfus ise 860.470'dir. Kürt kökenli nüfusun %76,02'si (5.457.390 kişi) Şafii iken, %22,54'ü (1.618.121 kişi) Hanefi ve %1,44'ü (103.376) Alevidir. Zazaların ise, %61,72'si (536.455 kişi) Şafii iken, %21,12'si (183.622 kişi) Hanefi ve %17,14'ü (149.006) Alevi'dir.

KÜRT VE ZAZALARIN 19 İLDEKİ MEZHEP YAPISI					
ETNİK KÖKEN		HANEFİ	ŞAFİİ	ALEVİ	TOPLAM
KÜRT	NÜFUS	1.618.121	5.457.390	103.376	7.178.887
	YÜZDE %	22,54%	76,02%	1,44%	100%
ZAZA	NÜFUS	183.622	536.455	149.006	869.083
	YÜZDE %	21,12%	61,72%	17,14%	100%

* Tablo bulguları BİLGESAM tarafından 2008-2009 yıllarında yapılan ve 19 ili kapsayan, etnik ve mezhep yapısını köy ve mahalle bazında ortaya koyan niteliksel çalışma verilerinden aktarılmıştır. Çalışma, Onur OKYAR ve İlhan KOCAMAZ tarafından yönetilen alan çalışması ile gerçekleştirilmiş ve Dr. Salih AKYÜREK'in danışmanlığında İlhan KOCAMAZ tarafından 2010 yılında raporlaştırılmıştır. Bugüne kadar bazı mahzurları nedeniyle yayımlanmayan raporun, il bazında yayımlanması planlanmaktadır.

DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ'NDE EVDE KULLANILAN İKİNCİ DİL DURUMU

EVDE KULLANILAN İKİNCİ DİL*					
ANA DİL	EVDE İKİNCİ DİL KULLANILMIYOR	KÜRTÇE	ZAZACA	ARAPÇA	TÜRKÇE
KÜRTÇE	19,1 %	-	3,2 %	3,8 %	79,0 %
ZAZACA	7,6 %	25,4 %	-	1,1 %	86,2 %
ARAPÇA	10,6 %	29,1 %	0,5 %	-	84,0 %
TÜRKÇE	72,3 %	20,7 %	1,9 %	3,2 %	-

Anket çalışmasında[†] kişilere ana dilleri yanında evde ana dil dışında kullanılan başka dil olup olmadığı da sorulmuştur. Bölgede ana dili Kürtçe olan kişilerden evde ikinci bir dil olarak Türkçe kullanıldığını söyleyenlerin oranı %79'dur. Aynı oran ana dili Zazaca olanlar için %86,2 ve ana dili Arapça olanlar için %84'tür.

Kürtçe dışında bir ana dile sahip olanlar için evde kullanılan ikinci dile bakıldığında ise; Ana dili Zazaca olanlar arasında evde ikinci dil olarak Kürtçe kullananların oranı %25,4 iken bu oran ana dili Arapça olanlar için %29,1 ve Ana dili Türkçe olanlar için ise %20,7'dir.

Yukarıda aktarılan bulgular, Türkçe dışında bir ana dile sahip olanlar arasında yaklaşık her beş kişiden dördünün evinde ikinci bir dil olarak Türkçe'nin kullanıldığını göstermektedir. Ayrıca, Kürtçe dışında bir ana dile sahip olanlar arasında yaklaşık her dört kişiden birinin evinde ikinci bir dil olarak Kürtçe'nin kullanılması, bölgede diğer kültürel değerler kadar dil konusunda da bir kaynaşmanın varlığı olarak değerlendirilebilir.

*

Aynı ana dil içerisinde, evde kullanılan ikinci dil yüzdelerinin toplamı (sıra bazında toplam) birden fazla ikinci dil kullanılan ailelerin varlığı nedeniyle % 100'ün üzerinde çıkabilmektedir.

†

Bu ve müteakip başlıklardaki tablo verileri, BİLGESAM tarafından Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki 17 il ile İstanbul ve Mersin'de göç ile oluşan mahallelerde yaklaşık 10 bin kişilik bir örnekleme ulaşılan (analize dahil edilen anket sayısı: 8607) anket çalışmasına dayanmaktadır. Çalışmaya ait temel analizler 600 sayfalık bir rapor haline getirilmiş ve raporun geniş bir özeti www.bilgesam.org/tr adresinde "Güneydoğu Sorununun Sosyolojik Analizi" başlığı ile yayımlanmıştır. Bu çalışmadaki bulgular ise, ana raporda boyut içerisinde (birden çok soruyla ölçülen 'Aidiyet' boyutu gibi) değerlendirilen bazı soruların ayrıntılı analizini içermektedir.

TÜRK BAYRAĞINA BAKIŞ

Türk Bayrağı Hepimizindir				
Bölge	Kürt	Zaza	Arap	Türk
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	82,7	90,3	97,9	96,9
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	94,3	94,7	99,3	99,0
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	80,5	*	*	97,9
Toplam	86,7	90,4	98,6	98,6

Türk Bayrağı Hepimizindir					
Mezhep	Kürt	Zaza	Arap	Türk	Toplam
Hanefi	92,5	93,1	99,0	98,9	96,5
Şafii	84,2	92,7	98,8	96,3	87,0
Alevi	72,5	71,4	*	96,3	80,7
Toplam	86,7	90,4	98,6	98,6	91,7

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

**Türk Bayrağı Hepimizindir
(Kürt Kökenli Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	86,0	82,6	61,4	82,7
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	95,5	92,2	89,2	94,3
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	84,3	80,6	66,7	80,5
Toplam	92,5	84,2	72,5	86,7

**Türk Bayrağı Hepimizindir
(Zaza Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	90,0	93,5	73,5	90,3
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	97,9	90,9	*	94,7
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	93,1	92,7	71,4	90,4

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

**Türk Bayrağı Hepimizindir
(Arap Kökenli Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	96,7	98,7	*	97,9
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	100,0	98,7	*	99,3
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	99,0	98,8	*	98,6

**Türk Bayrağı Hepimizindir
(Türk Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	98,6	95,4	92,3	96,9
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	99,0	97,8	100,0	99,0
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	98,7	*	*	97,9
Toplam	98,9	96,3	96,3	98,6

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

Yukarıda altı farklı tabloda verilen değerler; ülkenin ortak bir sembolü olarak Türk bayrağına bakışın ve bu sembolün kabulünün, Kürtlerde %87, Zazalarda %90 ve Araplarda %99 düzeyinde oldukça olumlu olduğunu göstermektedir.

Sonuçlara etnik köken değişkeni yanında yaşanan bölge de denkleme dâhil edilerek bakıldığında; değerler, terörün yaşandığı illerde ve göç ile oluşan mahallelerde yine olumlu olmakla birlikte biraz daha düşük seyretmektedir. Türk bayrağına ortak bir sembol olarak bakış, Kürt kökenliler arasında terörün fazla yaşanmadığı bölgede %94 düzeyinde olumlu iken, terör yaşanan illerde ve göç ile oluşan mahallelerde göreceli olarak daha düşük (%83 ve %81) düzeydedir. Zaza nüfusa bakıldığında ise, terörün fazla yaşanmadığı bölgede değerler %95 düzeyinde, terör yaşanan illerde ise %90'lar düzeyinde olumludur. Zazalarda göç ile oluşan mahallelerde eğilimi ortaya koyacak yeterli bir örnekleme ulaşılamamıştır.

Bu değerlere, etnik köken ve mezhep değişkenleri temelinde bakıldığında ise, Türk bayrağına ortak bir sembol olarak bakış, Kürt / Zaza Hanefi ve Şafiilerde oldukça yüksek düzeyde olumlu olmakla birlikte, değerlerin Kürt Alevilerde ve Zaza Alevilerde göreceli olarak daha düşük (%73 ve %71) olduğu görülmektedir.

Türk bayrağına ortak bir sembol olarak bakışın Kürt kökenliler ve Zazalarda mezhep ve bölgelere göre farklılaşması yukarıdaki tablo değerleri özetlenerek en olumlu gruptan başlamak üzere aşağıda sıralanmıştır. Türk bayrağına ortak bir sembol olarak bakış, orta düzeyde olumlu olmakla birlikte, göreceli olarak en düşük %67 ile terör yaşanan illerde ve %61 ile göç ile oluşan mahallelerde yaşayan Kürt Alevilerdedir. Terörün fazla yaşanmadığı illerdeki Kürt Alevilerde ise bu değer % 89 ile oldukça yüksek değerdedir. Bu sonuçlar, kişilerde Türk bayrağına ortak bir sembol olarak olumsuz bakış eğiliminin, sadece etnik köken ve mezhep temelinde açıklanamayacağını, yaşanan bölgeye ait şartlar yanında geçmişten gelen travmatik etkilerin de algıların oluşmasında önemli bir parametre olduğunu göstermektedir.

Türk Bayrağı Hepimizindir			
Etnik Köken	Mezhep	Yaşanılan Bölge	Yüzde (%)
Zaza	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	97,9
Kürt	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	95,5
Zaza	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	93,5
Kürt	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	92,2
Zaza	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	90,9
Zaza	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	90,0
Kürt	Alevi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	89,2
Kürt	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	86,0
Kürt	Hanefi	Göç ile Oluşan Mahalleler	84,3
Kürt	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	82,6
Kürt	Şafii	Göç ile Oluşan Mahalleler	80,6
Zaza	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	73,5
Kürt	Alevi	Göç ile Oluşan Mahalleler	66,7
Kürt	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	61,4

İSTİKLAL MARŞI'NA BAKIŞ

İstiklal Marşı Benim Marşımdır					
Bölge	Kürt	Zaza	Arap	Türk	
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	80,8	90,2	96,9	96,9	
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	93,6	92,9	96,6	99,3	
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	73,8	*	*	97,9	
Toplam	85,0	89,7	96,8	98,8	

İstiklal Marşı Benim Marşımdır					
Mezhep	Kürt	Zaza	Arap	Türk	Toplam
Hanefi	90,9	93,4	96,9	99,2	95,9
Şafii	82,5	93,5	96,8	96,7	85,7
Alevi	67,3	58,5	*	97,4	76,7
Toplam	85,0	89,7	96,8	98,8	90,8

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

**İstiklal Marşı Benim Marşımdır
(Kürt Kökenli Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	83,8	80,8	56,8	80,8
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	94,1	93,2	86,1	93,6
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	82,4	72,0	57,1	73,8
Toplam	90,9	82,5	67,3	85,0

**İstiklal Marşı Benim Marşımdır
(Zaza Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	92,0	94,5	62,5	90,2
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	96,0	90,9	*	92,9
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	93,4	93,5	58,5	89,7

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

**İstiklal Marşı Benim Marşımdır
(Arap Kökenli Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	96,7	96,9	*	96,9
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	96,9	96,2	*	96,6
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	96,9	96,8	*	96,8

**İstiklal Marşı Benim Marşımdır
(Türk Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	98,2	95,4	96,0	96,9
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	99,3	98,9	100,0	99,3
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	98,7	*	*	97,9
Toplam	99,2	96,7	97,4	98,8

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

Yukarıda altı farklı tabloda verilen değerler, ülkenin ortak bir sembolü olarak İstiklal Marşı'na bakış ve bu sembolün kabulünün, Kürtlerde %85, Zazalarda %90 ve Araplarda %97 düzeyinde oldukça olumlu olduğunu göstermektedir.

Sonuçlara etnik köken değişkeni ve yaşanan bölge temelinde bakıldığında; değerler, Terörün yaşandığı illerde ve göç ile oluşan mahallelerde yine olumlu olmakla birlikte biraz daha düşük seyretmektedir. İstiklal Marşı'na ortak bir sembol olarak bakış, Kürt kökenliler arasında terörün fazla yaşanmadığı bölgede %94 düzeyinde olumlu iken, terör yaşanan illerde ve göç ile oluşan mahallelerde göreceli olarak daha düşük (%81 ve %74) düzeydedir. Zaza nüfusa bakıldığında ise, terörün fazla yaşanmadığı bölgede değerler %92 düzeyinde, terör yaşanan illerde ise %90 düzeyinde olumludur.

Bu değerlere, etnik köken ve mezhep değişkenleri temelinde bakıldığında ise, İstiklal Marşı'na ortak bir sembol olarak bakış, Kürt / Zaza Hanefi ve Şafiilerde oldukça yüksek düzeyde olumlu olmakla birlikte, değerlerin Kürt Alevilerde ve Zaza Alevilerde göreceli olarak daha düşük (sırasıyla %67 ve %59 düzeyinde) olduğu görülmektedir.

İstiklal Marşı'na ortak bir sembol olarak bakışın Kürt kökenliler ve Zazalarda mezhep ve bölgelere göre farklılaşması yukarıdaki tablo değerleri özetlenerek, en olumlu gruptan başlamak üzere aşağıda sıralanmıştır. İstiklal Marşı'na ortak bir sembol olarak bakış, orta düzeyde olumlu olmakla birlikte, göreceli olarak en düşük; %63 ile terör yaşanan illerdeki Zaza Alevilerde, %57 ile göç ile oluşan mahallelerde yaşayan Kürt Alevilerde ve yine %57 ile terör yaşanan illerdeki Kürt Alevilerdedir. Terörün fazla yaşanmadığı illerdeki Kürt Alevilerde ise bu değer, Türk bayrağında olduğu gibi %86 ile oldukça yüksek değerdedir. Bu sonuçlar, kişilerde İstiklal Marşı'na ortak bir sembol olarak olumsuz bakış eğiliminin, Türk bayrağında olduğu gibi, sadece etnik köken ve mezhep temelinde açıklanamayacağını, yaşanan bölgeye ait şartlar yanında geçmişten gelen travmatik etkilerin de algıların oluşmasında önemli bir parametre olduğunu göstermektedir.

İstiklal Marşı Benim Marşımdır			
Etnik Köken	Mezhep	Yaşanılan Bölge	Yüzde (%)
Zaza	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	96,0
Zaza	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	94,5
Kürt	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	94,1
Kürt	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	93,2
Zaza	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	92,0
Zaza	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	90,9
Kürt	Alevi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	86,1
Kürt	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	83,8
Kürt	Hanefi	Göç ile Oluşan Mahalleler	82,4
Kürt	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	80,8
Kürt	Şafii	Göç ile Oluşan Mahalleler	72,0
Zaza	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	62,5
Kürt	Alevi	Göç ile Oluşan Mahalleler	57,1
Kürt	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	56,8

TÜRK ORDUSU'NA BAKIŞ

Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur					
Bölge	Kürt	Zaza	Arap	Türk	
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	76,3	84,8	95,8	97,4	
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	90,5	89,1	97,9	99,0	
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	69,9	*	*	99,0	
Toplam	81,0	84,9	96,8	98,7	

Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur					
Mezhep	Kürt	Zaza	Arap	Türk	Toplam
Hanefi	89,0	90,1	94,8	99,0	95,1
Şafii	77,2	88,7	97,6	96,7	81,5
Alevi	64,4	47,4	*	100	74,5
Toplam	81,0	84,9	96,8	98,7	88,4

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur (Kürt Kökenli Nüfus)				
Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	84,2	75,4	54,5	76,3
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	91,7	88,5	81,6	90,5
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	78,6	67,7	52,6	69,9
Toplam	89,0	77,2	64,4	81,0

Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur (Zaza Nüfus)				
Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	87,5	90,3	46,7	84,8
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	93,6	83,3	*	89,1
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	90,1	88,7	47,4	84,9

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur (Arap Kökenli Nüfus)				
Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	89,7	96,9	*	95,8
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	97,0	98,7	*	97,9
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	94,8	97,6	*	96,8

Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur (Türk Nüfus)				
Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	98,6	95,4	100,0	97,4
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	99,0	98,9	100,0	99,0
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	98,7	*	*	99,0
Toplam	99,0	96,7	100,0	98,7

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

Türk Ordusu'na bakış ve TSK'nın toplumun ortak ordusu olarak kabulü sorusuna ait yukarıda altı farklı tabloda verilen değerler, orduya bakışın Kürtlerde %81, Zazalarda %85 ve Araplarda %97 düzeyinde oldukça olumlu olduğunu göstermektedir.

Sonuçlara etnik köken değişkeni ve yaşanan bölge temelinde bakıldığında; değerler, terörün yaşandığı illerde ve göç ile oluşan mahallelerde orta düzeyde olumlu olmakla birlikte biraz daha düşük seyretmektedir. TSK'nın toplumun ortak ordusu olarak kabulü, Kürt kökenliler arasında terörün fazla yaşanmadığı bölgede %91 düzeyinde olumlu iken, terör yaşanan illerde ve göç ile oluşan mahallelerde göreceli olarak daha düşük (%76 ve %70) düzeydedir. Zaza nüfusa bakıldığında ise, terörün fazla yaşanmadığı bölgede değerler %89 düzeyinde, terör yaşanan illerde ise %85 düzeyinde olumludur.

Bu değerlere, etnik köken ve mezhep değişkenleri temelinde bakıldığında ise, orduya bakış, Kürt / Zaza Hanefi ve Şafiilerde olumlu olmakla birlikte, değerlerin Kürt Alevilerde %64 ve Zaza Alevilerde %47 ile daha düşük olduğu görülmektedir.

Değerlerin Kürt kökenliler ve Zazalarda mezhep ve bölgelere göre farklılaşması yukarıdaki tablo verileri özetlenerek en olumlu gruptan başlamak üzere aşağıda sıralanmıştır. TSK'nın toplumun ortak ordusu olarak kabulü, orta düzeyde olumlu olmakla birlikte, göreceli olarak en düşük; %68 ile göç ile oluşan mahallelerde yaşayan Kürt Şafiilerde, %55 ile terör yaşanan illerdeki Kürt Alevilerde, %53 ile göç ile oluşan mahallelerde yaşayan Kürt Alevilerde ve %47 ile terör yaşanan illerdeki Zaza Alevilerdedir. Terörün fazla yaşanmadığı illerdeki Kürt Alevilerde ise bu değer, Türk bayrağı ve İstiklal Marşı'nda olduğu gibi %82 ile oldukça yüksek düzeydedir. Bu sonuçlar, TSK'ya bakıştaki olumsuz eğilimin, değer ve sembollerde olduğu gibi, etnik köken ve mezhep temelinden çok daha fazla, bölge ve yaşanan olaylar/şartlarla açıklanabileceğini göstermektedir.

Türk Ordusu Bizim Ordumuzdur			
Etnik Köken	Mezhep	Yaşanılan Bölge	Yüzde (%)
Zaza	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	93,6
Kürt	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	91,7
Zaza	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	90,3
Kürt	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	88,5
Zaza	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	87,5
Kürt	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	84,2
Zaza	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	83,3
Kürt	Alevi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	81,6
Kürt	Hanefi	Göç ile Oluşan Mahalleler	78,6
Kürt	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	75,4
Kürt	Şafii	Göç ile Oluşan Mahalleler	67,7
Kürt	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	54,5
Kürt	Alevi	Göç ile Oluşan Mahalleler	52,6
Zaza	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	46,7

TÜRK TARİHİNE BAKIŞ

Türk Tarihi Bizim Tarihimizdir				
Bölge	Kürt	Zaza	Arap	Türk
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	71,7	84,7	91,5	96,3
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.An -K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	87,7	89,4	98,5	98,9
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	63,9	*	*	94,7
Toplam	76,9	84,6	94,7	98,3

Türk Tarihi Bizim Tarihimizdir					
Mezhep	Kürt	Zaza	Arap	Türk	Toplam
Hanefi	84,6	88,8	95,8	98,8	93,4
Şafii	73,4	88,3	95,1	95,4	78,2
Alevi	59,4	56,8	*	94,9	71,3
Toplam	76,9	84,6	94,7	98,3	85,9

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

**Türk Tarihi Bizim Tarihimizdir
(Kürt Kökenli Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	77,7	71,1	47,5	71,7
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	87,8	87,4	88,2	87,7
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	77,6	61,4	36,4	63,9
Toplam	84,6	73,4	59,4	76,9

**Türk Tarihi Bizim Tarihimizdir
(Zaza Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	88,6	88,7	58,8	84,7
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	90,0	88,1	*	89,4
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	88,8	88,3	56,8	84,6

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

Türk Tarihi Bizim Tarihimizdir (Arap Kökenli Nüfus)				
Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	89,7	93,1	*	91,5
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	98,4	98,6	*	98,5
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	95,8	95,1	*	94,7

Türk Tarihi Bizim Tarihimizdir (Türk Nüfus)				
Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	97,6	94,5	96,2	96,3
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	99,0	96,6	100,0	98,9
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	97,3	*	*	94,7
Toplam	98,8	95,4	94,9	98,3

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

Türk tarihinin diğer etnik kimlik kökeninden gelen kişilerce ortak tarih olarak kabul düzeyi; Arap kökenlilerde %95 ile en yüksek düzeyde iken, bu oran Zazalarda %85, Kürt kökenlilerde ise %77'dir.

Sonuçlara etnik köken değişkeni ve yaşanan bölge temelinde bakıldığında; değerler, terörün yaşandığı illerde ve göç ile oluşan mahallelerde orta düzeyde olumlu olmakla birlikte biraz daha düşük seyretmektedir. Türk tarihinin ortak tarih olarak kabul düzeyi, Kürt kökenliler arasında terörün fazla yaşanmadığı bölgede %88 düzeyinde olumlu iken, terör yaşanan illerde ve göç ile oluşan mahallelerde göreceli olarak daha düşük (%72 ve %64) düzeydedir. Zaza nüfusa bakıldığında ise, terörün fazla yaşanmadığı bölgede değerler %89 düzeyinde, terör yaşanan illerde ise %85 düzeyinde olumludur.

Bu değerlere, etnik köken ve mezhep değişkenleri temelinde bakıldığında ise, Türk tarihinin ortak tarih olarak kabul düzeyi, Kürt / Zaza Hanefi ve Şafiilerde olumlu olmakla birlikte, değerlerin Kürt Alevilerde %59 ve Zaza Alevilerde %57 ile daha düşük olduğu görülmektedir.

Değerlerin Kürt kökenliler ve Zazalarda mezhep ve bölgelere göre farklılaşması yukarıdaki tablo verileri özetlenerek en olumlu gruptan başlamak üzere aşağıda sıralanmıştır. Türk tarihinin ortak tarih olarak kabulü; en düşük, %48 ile terör yaşanan illerdeki Kürt Alevilerde ve %36 ile göç ile oluşan mahallelerdeki Kürt Alevilerdedir. Terörün fazla yaşanmadığı illerdeki Kürt Alevilerde ise bu değer, diğer ortak değer ve sembollerde olduğu gibi %88 ile oldukça yüksek düzeydedir. Bu sonuçlar, Türk tarihinin ortak tarih olarak kabulünün, diğer değer ve sembollerde olduğu gibi, etnik köken ve mezhep temelinden çok daha fazla, bölge ve yaşanan olaylar/şartlarla açıklanabileceğini göstermektedir.

Türk Tarihi Bizim Tarihimizdir			
Etnik Köken	Mezhep	Yaşanılan Bölge	Yüzde (%)
Zaza	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	90,0
Zaza	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	88,7
Zaza	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	88,6
Kürt	Alevi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	88,2
Zaza	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	88,1
Kürt	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	87,8
Kürt	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	87,4
Kürt	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	77,7
Kürt	Hanefi	Göç ile Oluşan Mahalleler	77,6
Kürt	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	71,1
Kürt	Şafii	Göç ile Oluşan Mahalleler	61,4
Zaza	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	58,8
Kürt	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	47,5
Kürt	Alevi	Göç ile Oluşan Mahalleler	36,4

TÜM TÜRKİYE'Yİ VATAN OLARAK SAHİPLENME

Türkiye'nin Her Yeri Benim Memleketimdir

Bölge	Kürt	Zaza	Arap	Türk
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	80,2	91,5	97,3	94,9
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	92,5	92,8	97,9	98,5
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	83,8	*	*	99,0
Toplam	84,8	91,1	97,7	97,9

Türkiye'nin Her Yeri Benim Memleketimdir

Mezhep	Kürt	Zaza	Arap	Türk	Toplam
Hanefi	89,8	91,4	98,9	98,5	95,1
Şafii	82,6	93,3	97,6	94,3	85,6
Alevi	73,6	79,6	*	92,7	81,2
Toplam	84,8	91,1	97,7	97,9	90,4

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

**Türkiye'nin Her Yeri Benim Memleketimdir
(Kürt Kökenli Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	81,7	80,6	56,3	80,2
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mr -Mal-Ş.Urf)	93,0	91,9	86,8	92,5
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	87,7	81,0	87,5	83,8
Toplam	89,8	82,6	73,6	84,8

**Türkiye'nin Her Yeri Benim Memleketimdir
(Zaza Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	88,5	94,8	79,5	91,5
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	95,9	88,6	*	92,8
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	91,4	93,3	79,6	91,1

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

**Türkiye'nin Her Yeri Benim Memleketimdir
(Arap Kökenli Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	96,4	98,1	*	97,3
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	100,0	96,2	*	97,9
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	98,9	97,6	*	97,7

**Türkiye'nin Her Yeri Benim Memleketimdir
(Türk Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	98,2	92,3	84,6	94,9
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	98,5	97,7	97,7	98,5
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	100,0	*	*	99,0
Toplam	98,5	94,3	92,7	97,9

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

Türkiye'nin her yerini vatan olarak sahiplenme düzeyine dönük yukarıda altı farklı tabloda verilen değerlerin, Kürtlerde %85, Zazalarda %91 ve Araplarda %98 düzeyinde oldukça olumlu olduğunu göstermektedir.

Sonuçlara etnik köken değişkeni ve yaşanan bölge temelinde bakıldığında; değerler özellikle Kürtlerde terörün yaşandığı illerde ve göç ile oluşan mahallelerde orta düzeyde olumlu olmakla birlikte biraz daha düşük seyretmektedir. Türkiye'nin her yerini vatan olarak sahiplenme düzeyi, Kürt kökenliler arasında terörün fazla yaşanmadığı bölgede %93 düzeyinde olumlu iken, terör yaşanan illerde ve göç ile oluşan mahallelerde göreceli olarak daha düşük (%80 ve %84) düzeydedir. Zaza nüfusa bakıldığında ise, terörün fazla yaşanmadığı bölgede ve terör yaşanan illerde bu değer %92-93 düzeyinde olumludur.

Bu değerlere, etnik köken ve mezhep değişkenleri temelinde bakıldığında ise; Türkiye'nin her yerini vatan olarak sahiplenme düzeyi, Kürt / Zaza Hanefi ve Şafiilerde olumlu olmakla birlikte, değerlerin Kürt Alevilerde ve Zaza Alevilerde daha düşük (%74 ve %80) olduğu görülmektedir.

Değerlerin Kürt kökenliler ve Zazalarda mezhep ve bölgelere göre farklılaşması yukarıdaki tablo verileri özetlenerek en olumlu gruptan başlamak üzere aşağıda sıralanmıştır. Türkiye'nin her yerini vatan olarak sahiplenme düzeyi; en düşük, %56 ile terör yaşanan illerdeki Kürt Alevilerdedir.

Türkiye'nin Her Yeri Benim Memleketimdir			
Etnik Köken	Mezhep	Yaşanılan Bölge	Yüzde (%)
Zaza	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	95,9
Zaza	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	94,8
Kürt	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	93,0
Kürt	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	91,9
Zaza	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	88,6
Zaza	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	88,5
Kürt	Hanefi	Göç ile Oluşan Mahalleler	87,7
Kürt	Alevi	Göç ile Oluşan Mahalleler	87,5
Kürt	Alevi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	86,8
Kürt	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	81,7
Kürt	Şafii	Göç ile Oluşan Mahalleler	81,0
Kürt	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	80,6
Zaza	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	79,5
Kürt	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	56,3

TÜRKLER VE KÜRTLERİN ORTAK GELECEĞİNE BAKIŞ

Türklerle Kürtlerin Ortak Bir Geleceği Vardır

Bölge	Kürt	Zaza	Arap	Türk
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	81,0	92,0	94,9	89,3
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	89,0	79,8	89,7	89,7
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	81,2	*	*	88,3
Toplam	83,9	88,5	92,9	89,6

Türklerle Kürtlerin Ortak Bir Geleceği Vardır

Mezhep	Kürt	Zaza	Arap	Türk	Toplam
Hanefi	86,9	86,0	93,7	89,9	88,8
Şafii	82,6	92,4	93,8	87,2	84,4
Alevi	75,0	75,6	*	88,0	79,6
Toplam	83,9	88,5	92,9	89,6	86,5

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

**Türklerle Kürtlerin Ortak Bir Geleceği Vardır
(Kürt Kökenli Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	82,3	81,3	58,5	81,0
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	89,0	89,4	84,8	89,0
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	82,4	78,4	94,4	81,2
Toplam	86,9	82,6	75,0	83,9

**Türklerle Kürtlerin Ortak Bir Geleceği Vardır
(Zaza Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	91,7	95,8	75,0	92,0
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant- .Mrş-Mal-Ş.Urf)	77,5	80,0	*	79,8
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	86,0	92,4	75,6	88,5

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

**Türklerle Kürtlerin Ortak Bir Geleceği Vardır
(Arap Kökenli Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	95,2	95,5	*	94,9
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	92,9	86,4	*	89,7
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	93,7	93,0	*	92,9

**Türklerle Kürtlerin Ortak Bir Geleceği Vardır
(Türk Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	92,4	86,9	78,3	89,3
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	89,7	88,2	92,7	89,7
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	88,3	*	*	88,3
Toplam	89,9	87,2	88,0	89,6

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

‘Türklerle Kürtlerin ortak bir geleceği vardır’ görüşüne Arap kökenliler %93 ile en yüksek düzeyde katılan etnik grup iken, bu görüşe bölgedeki Türkler %90, Zazalar %89 ve Kürt kökenliler %84 oranında katılmaktadırlar. Bu oranlar, her dört etnik grubun da bu ifadeye yüksek düzeyde katıldığını göstermektedir.

Sonuçlara etnik köken değişkeni ve yaşanan bölge temelinde bakıldığında; değerler Terörün yaşandığı illerde ve göç ile oluşan mahallelerde olumlu olmakla birlikte göreceli biraz daha düşük seyretmektedir. ‘Türklerle Kürtlerin ortak bir geleceği vardır’ görüşü, Kürt kökenliler arasında terörün fazla yaşanmadığı bölgede %89 düzeyinde olumlu iken, terör yaşanan illerde ve göç ile oluşan mahallelerde göreceli olarak daha düşük (%81) düzeydedir. Zaza nüfusa bakıldığında ise, bu görüşe katılım terörün fazla yaşanmadığı bölgede %80 ve terör yaşanan illerde %92 düzeyinde olumludur.

Bu değerlere, etnik köken ve mezhep değişkenleri temelinde bakıldığında ise, ‘Türklerle Kürtlerin ortak bir geleceği vardır’ görüşü, Kürt / Zaza Hanefi ve Şafiilerde çok daha olumlu olmakla birlikte, değerlerin Kürt Alevilerde ve Zaza Alevilerde göreceli olarak daha düşük (%75 düzeyinde) olduğu görülmektedir. Kürt Alevilerde ve Zaza Alevilerde, beraber yaşama konusundaki görüşlerin diğer ortak değer ve sembollere göre çok daha olumlu olması ise oldukça önemli ve dikkat çekici bir bulgudur.

Değerlerin Kürt kökenliler ve Zazalarda mezhep ve bölgelere göre farklılaşması yukarıdaki tablo verileri özetlenerek en olumlu gruptan başlamak üzere aşağıda sıralanmıştır. ‘Türklerle Kürtlerin ortak bir geleceği vardır’ görüşü, en düşük %59 ile terör yaşanan illerdeki Kürt Alevilerdedir. Kürt ve Türklerin ortak geleceğine dönük olumlu bakışın, terörün fazla yaşanmadığı illerdeki Kürt Alevilerde %85 ve göç ile oluşan mahallelerdeki Kürt Alevilerde %94 düzeyinde olumlu olması sevindiricidir ve dikkate değer bir bulgudur.

Türklerle Kürtlerin Ortak Bir Geleceği Vardır			
Etnik Köken	Mezhep	Yaşanılan Bölge	Yüzde (%)
Zaza	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	95,8
Kürt	Alevi	Göç ile Oluşan Mahalleler	94,4
Zaza	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	91,7
Kürt	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	89,4
Kürt	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	89,0
Kürt	Alevi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	84,8
Kürt	Hanefi	Göç ile Oluşan Mahalleler	82,4
Kürt	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	82,3
Kürt	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	81,3
Zaza	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	80,0
Kürt	Şafii	Göç ile Oluşan Mahalleler	78,4
Zaza	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	77,5
Zaza	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	75,0
Kürt	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	58,5

TÜRKÇE KONUŞMA KONUSUNDAKİ ALGILAR

Türkçe Konuşmak Benim İçin Sorun Teşkil Etmez

Bölge	Kürt	Zaza	Arap	Türk
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	82,9	94,8	94,2	97,8
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	93,1	93,3	98,6	99,0
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	81,9	*	*	99,0
Toplam	86,4	93,6	96,2	98,8

Türkçe Konuşmak Benim İçin Sorun Teşkil Etmez

Mezhep	Kürt	Zaza	Arap	Türk	Toplam
Hanefi	90,9	92,0	97,9	98,9	95,7
Şafii	84,2	95,5	95,9	98,1	87,2
Alevi	81,8	87,2	*	98,8	88,5
Toplam	86,4	93,6	96,2	98,8	91,6

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

**Türkçe Konuşmak Benim İçin Sorun Teşkil Etmez
(Kürt Kökenli Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	83,4	83,1	70,6	82,9
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	93,9	91,2	94,4	93,1
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	89,4	77,2	87,0	81,9
Toplam	90,9	84,2	81,8	86,4

**Türkçe Konuşmak Benim İçin Sorun Teşkil Etmez
(Zaza Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	92,0	97,0	87,5	94,8
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	95,6	90,5	*	93,3
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	92,0	95,5	87,2	93,6

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

**Türkçe Konuşmak Benim İçin Sorun Teşkil Etmez
(Arap Kökenli Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	93,3	94,9	*	94,2
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	100,0	97,4	*	98,6
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	97,9	95,9	*	96,2

**Türkçe Konuşmak Benim İçin Sorun Teşkil Etmez
(Türk Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	98,1	97,1	100,0	97,8
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	99,0	100,0	100,0	99,0
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	100,0	*	*	99,0
Toplam	98,9	98,1	98,8	98,8

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

‘Türkçe konuşmak benim için sorun teşkil etmez’ görüşüne Arap kökenliler %96 ile en yüksek düzeyde katılan etnik grup iken, bu görüşe bölgedeki Zazalar %94 ve Kürt kökenliler %86 oranında katılmaktadırlar. Bu oranlar, her üç etnik grubun da bu görüşe yüksek düzeyde katıldığını göstermektedir.

Sonuçlara etnik köken değişkeni ve yaşanan bölge temelinde bakıldığında; değerler terörün yaşandığı illerde ve göç ile oluşan mahallelerde olumlu olmakla birlikte, özellikle Kürtlerde göreceli olarak biraz daha düşük seyretmektedir. ‘Türkçe konuşmak benim için sorun teşkil etmez’ görüşü, Kürt kökenliler arasında terörün fazla yaşanmadığı bölgede %93 düzeyinde olumlu iken, terör yaşanan illerde ve göç ile oluşan mahallelerde göreceli olarak daha düşük (%82-83) düzeydedir. Zaza nüfusa bakıldığında ise, bu görüşe katılım terörün fazla yaşanmadığı bölgede ve terör yaşanan illerde %93-95 ile aynı düzeyde olumludur.

Bu değerlere, etnik köken ve mezhep değişkenleri temelinde bakıldığında ise, ‘Türkçe konuşmak benim için sorun teşkil etmez’ görüşü, diğer sorularda ölçülen ortak değer ve sembollerden farklı olarak, tüm etnisite-mezhep alt gruplarında %80’in üzerindedir. ‘Türkçe konuşmak benim için sorun teşkil etmez’ görüşüne katılım yüzdesinin, diğer ortak değer ve sembollerin kabulü noktasında çok daha düşük katılım gösteren Kürt Alevilerde ve Zaza Alevilerde sırasıyla %82 ve %87 olması dikkate değer ve önemli bir bulgudur.

Değerlerin Kürt kökenliler ve Zazalarda mezhep ve bölgelere göre farklılaşması yukarıdaki tablo verileri özetlenerek en olumlu gruptan başlamak üzere aşağıda sıralanmıştır. ‘Türkçe konuşmak benim için sorun teşkil etmez’ görüşü, orta düzeyde olumlu olmakla birlikte, en düşük %71 ile terör yaşanan illerdeki Kürt Alevilerdedir. Bu konuda terörün yaşandığı illerde Zaza Alevilerde %88 olan olumlu görüş ile terörün yaşanmadığı illerde Kürt Alevilerde %94 olan olumlu görüş oldukça çarpıcıdır ve Türkçe konuşma konusunda insanların bir sorun algılamadığını göstermektedir.

Türkçe Konuşmak Benim İçin Sorun Teşkil Etmez			
Etnik Köken	Mezhep	Yaşanılan Bölge	Yüzde (%)
Zaza	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	97,0
Zaza	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	95,6
Kürt	Alevi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	94,4
Kürt	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	93,9
Zaza	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	92,0
Kürt	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	91,2
Zaza	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	90,5
Kürt	Hanefi	Göç ile Oluşan Mahalleler	89,4
Zaza	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	87,5
Kürt	Alevi	Göç ile Oluşan Mahalleler	87,0
Kürt	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	83,4
Kürt	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	83,1
Kürt	Şafii	Göç ile Oluşan Mahalleler	77,2
Kürt	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	70,6

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VATANDAŞLIĞI VE AİDİYET

Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum

Bölge	Kürt	Zaza	Arap	Türk
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	75,2	84,2	96,3	97,0
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	90,4	83,0	96,6	99,2
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	71,2	*	*	96,9
Toplam	80,4	82,8	96,6	98,8

Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum

Mezhep	Kürt	Zaza	Arap	Türk	Toplam
Hanefi	88,6	85,8	94,1	99,2	94,9
Şafii	76,8	86,8	97,6	96,8	81,1
Alevi	59,4	52,4	*	93,9	71,1
Toplam	80,4	82,8	96,6	98,8	88,0

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

**Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum
(Kürt Kökenli Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	82,5	74,4	47,6	75,2
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	91,1	89,3	84,2	90,4
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	84,8	69,4	38,1	71,2
Toplam	88,6	76,8	59,4	80,4

**Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum
(Zaza Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	88,2	88,4	53,1	84,2
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	83,7	81,0	*	83,0
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	85,8	86,8	52,4	82,8

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

**Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum
(Arap Kökenli Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	90,6	97,4	*	96,3
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	95,5	97,5	*	96,6
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	*	*	*	*
Toplam	94,1	97,6	*	96,6

**Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyuyorum
(Türk Nüfus)**

Bölge	Hanefi	Şafii	Alevi	Toplam
Terörün Yaşandığı İller (Ağr-Bat-Bin-Bit-Diy-Hak-Muş-Siirt-Tun-Van)	98,6	95,6	92,6	97,0
Terörün Fazla Yaşanmadığı İller (Adı-Ela-Erz-G.Ant-K.Mrş-Mal-Ş.Urf)	99,3	98,9	97,7	99,2
Göç İle Oluşan Mahalleler (İstanbul-Mersin)	98,7	*	*	96,9
Toplam	99,2	96,8	93,9	98,8

* Analize dâhil edilen örneklem sayısı 8607 olmasına rağmen bazı alt gruplarda bu sayı 30'un altına düşebilmektedir. Örneklem sayısı 30'un altında olan gruplarda o soruya ait eğilim ortalaması temsil edici olmadığı için tablolarda verilmemiştir. Ancak, gruptaki kişilerin cevap değerleri toplam skorlarının hesaplamasına dâhil edilmiştir. Bu nedenle bazı toplam skorları, o grup içindeki değerler sınırının dışında (en büyük değerden daha büyük veya en küçük değerden daha küçük) gerçekleşebilmektedir.

‘Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum’ ifadesine Arap kökenliler %97 ile en yüksek düzeyde katılan etnik grup iken, bu görüşe bölgedeki Zazalar %83 ve Kürt kökenliler %80 oranında katılmaktadırlar. Bu oranlar, her üç etnik grubun da bu ifadeye yüksek düzeyde katıldığını göstermektedir.

Sonuçlara etnik köken değişkeni ve yaşanan bölge temelinde bakıldığında; değerler, Terörün yaşandığı illerde ve göç ile oluşan mahallelerde olumlu olmakla birlikte, özellikle Kürtler için göreceli olarak biraz daha düşük seyretmektedir. ‘Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum’ ifadesine katılım düzeyi, Kürt kökenliler arasında terörün fazla yaşanmadığı bölgede %90 düzeyinde olumlu iken, terör yaşanan illerde ve göç ile oluşan mahallelerde göreceli olarak daha düşük (%75 ve %71) düzeydedir. Zaza nüfusa bakıldığında ise, bu görüşe katılım terörün fazla yaşanmadığı bölgede ve terör yaşanan illerde %83-84 düzeyinde olumludur ve bölgeler arasında farklılaşmamaktadır.

Bu değerlere, etnik köken ve mezhep değişkenleri temelinde bakıldığında ise, ‘Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum’ ifadesine katılım Kürt / Zaza Hanefi ve Şafii’lerde çok daha olumlu olmakla birlikte, değerlerin Kürt Alevilerde %59 ve Zaza Alevilerde %52 ile daha düşük olduğu görülmektedir.

Değerlerin Kürt kökenliler ve Zazalarda mezhep ve bölgelere göre farklılaşması yukarıdaki tablo verileri özetlenerek en olumlu gruptan başlamak üzere aşağıda sıralanmıştır. ‘Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum’ ifadesine katılım, en düşük %53 ile terör yaşanan illerde Zaza Alevilerde, %48 ile terör yaşanan illerde Kürt Alevilerde ve %38 ile göç ile oluşan mahallelerdeki Kürt Alevilerdedir. Terör yaşanmayan illerdeki Kürt Alevilerde ise bu değer %84 gibi oldukça yüksek değerdedir.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum			
Etnik Köken	Mezhep	Yaşanılan Bölge	Yüzde (%)
Kürt	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	91,1
Kürt	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	89,3
Zaza	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	88,4
Zaza	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	88,2
Kürt	Hanefi	Göç ile Oluşan Mahalleler	84,8
Kürt	Alevi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	84,2
Zaza	Hanefi	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	83,7
Kürt	Hanefi	Terörün Yaşandığı İller	82,5
Zaza	Şafii	Terörün Fazla Yaşanmadığı İller	81,0
Kürt	Şafii	Terörün Yaşandığı İller	74,4
Kürt	Şafii	Göç ile Oluşan Mahalleler	69,4
Zaza	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	53,1
Kürt	Alevi	Terörün Yaşandığı İller	47,6
Kürt	Alevi	Göç ile Oluşan Mahalleler	38,1

KÜRT SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ NOKTASINDA FEDERATİF HAKLARA BAKIŞ

Kürtlere Federatif Hakların Verilmesi Kürt Sorunu İçin Kalıcı Çözüm Sağlar mı?		
ETNİK KÖKEN	HAYIR	EVET
Kürt	92,7%	7,3%
Zaza	94,1%	5,9%
Arap	98,0%	2,0%
Türk	98,6%	1,4%
TOPLAM	94,9%	5,1%

'Kürtlere federatif hakların verilmesi Kürt sorunu için kalıcı çözüm sağlar' görüşüne katılanların oranı Kürt kökenliler arasında %7,3 iken bu oran Zazalar arasında %5,9, Arap kökenliler arasında %2 ve Türkler arasında %1,4'tür. Federatif hakları savunanların oranı, DTP (BDP)'ye oy verdiğini söyleyen Kürt kökenliler arasında %16,1 ve aynı partiye oy veren Zazalar arasında %10,5'tir. Bu soruya verilen cevaplar, Kürt vatandaşların tartışmaya mahal bırakmayacak şekilde federasyon taleplerinin olmadığını ortaya koymaktadır.

Kürtlere Federatif Hakların Verilmesi Kürt Sorunu İçin Kalıcı Çözüm Sağlar mı? (Kürt-Zaza Nüfus)			
SİYASİ EĞİLİM	ETNİK KÖKEN	HAYIR	EVET
DİĞER PARTİLERE OY VERENLER	Kürt	96,5%	3,5%
	Zaza	97,1%	2,9%
	Toplam	96,6%	3,4%
DTP (BDP)'YE VE BAĞIMSIZLARINA OY VERENLER	Kürt	83,9%	16,1%
	Zaza	89,5%	10,5%
	Toplam	84,3%	15,7%

KÜRT SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ NOKTASINDA BAĞIMSIZ DEVLET KURMA DÜŞÜNÇESİNE BAKIŞ

Türkiye'deki Kürtlere Bağımsızlık Verilmesi Kürt Sorunu İçin Bir Çözüm müdür?		
ETNİK KÖKEN	HAYIR	EVET
Kürt	90,1%	9,9%
Zaza	92,2%	7,8%
Arap	99,4%	0,6%
Türk	99,3%	0,7%
TOPLAM	93,7%	6,3%

'Türkiye'deki Kürtlere bağımsızlık verilmesi Kürt sorunu için bir çözüm müdür? Sorusuna evet diyenlerin oranı Kürt kökenliler arasında %9,9 iken bu oran Zazalar arasında %7,8, Arap kökenliler arasında %0,6 ve Türkler arasında %0,7'dir. Bağımsızlık görüşüne katılanların oranı, DTP (BDP)'ye oy verdiğini söyleyen Kürt kökenliler ve Zazalar arasında %23,4 iken bu partiye oy vermeyen Kürt kökenliler ve Zazalar arasında %3,4'tür. Bu soruya verilen cevaplar irdelendiğinde Kürtlerin bağımsız bir devlet kurma taleplerinin olmadığı da açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'deki Kürtlere Bağımsızlık Verilmesi Kürt Sorunu İçin Bir Çözüm müdür? (Kürt-Zaza Nüfus)			
SİYASİ EĞİLİM	ETNİK KÖKEN	HAYIR	EVET
DİĞER PARTİLERE OY VERENLER	Kürt	96,5%	3,5%
	Zaza	98,0%	2,0%
	Toplam	96,6%	3,4%
DTP (BDP)'YE VE BAĞIMSIZLARINA OY VERENLER	Kürt	76,6%	23,4%
	Zaza	76,3%	23,7%
	Toplam	76,6%	23,4%

SONUÇ YERİNE

Kürt kökenli nüfusun diğer illere göre daha yüksek oranda yerleşik bulunduğu Doğu ve Güneydoğu bölgelerindeki 19 ilin toplamında 12.912.561 olan nüfusun; %55,59'u Kürtlerden oluşurken, aynı bölgede Zazaların oranı %6,73, Arapların oranı %6,66 ve Türklerin oranı %30,55'tir. Bölgedeki toplam Kürt kökenli nüfus 7.178.887 iken, Zaza nüfus 869.083, Arap kökenli nüfus ise 860.470'dir. Kürt kökenli nüfusun %76,02'si (5.457.390 kişi) Şafii iken, %22,54'ü (1.618.121 kişi) Hanefi ve %1,44'ü (103.376) Alevidir. Zazaların ise, %61,72'si (536.455 kişi) Şafii iken, %21,12'si (183.622 kişi) Hanefi ve %17,14'ü (149.006) Alevidir.

Terörün yoğun olarak yaşandığı 12 ili (Ağrı-Batman-Bingöl-Bitlis-Diyarbakır-Hakkâri-Mardin-Muş-Siirt-Şırnak-Tunceli-Van) kapsayan bölgede 6.195.211 olan toplam nüfusun %80,49'u Kürtlerden oluşurken; aynı bölgede Zazaların oranı %8,87, Arap kökenlilerin oranı %6, Türklerin oranı ise %3,92'dir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinde Türkçe dışında bir ana dile sahip olan vatandaşlardan evde ikinci bir dil olarak Türkçe kullanıldığını söyleyenlerin oranı %80 ve üzerindedir. Ayrıca diğer etnik kökenlerden olan insanların Türkçe'yi ortak bir dil olarak kabullendikleri, günlük yaşamda Türkçe'yi kullanmayı çok büyük oranda sorun olarak algılamadıkları görülmektedir.

Ülkenin ortak bir sembolü olan Türk bayrağına ve İstiklal Marşı'na bakış ve bu sembollerin kabulü, terörün yoğun bir şekilde yaşanmadığı illerdeki Kürt, Zaza ve Arap kökenli vatandaşlar arasında %85-95 aralığında ve oldukça yüksek düzeyde olumludur. Türk Alevisi vatandaşlar arasında "Türk Bayrağı Hepimizindir" diyenlerin oranının % 96,3 "İstiklal Marşı Benim Marşımdır" diyenlerin oranının ise %97,4 olması ve bu oranın Sünni olan Hanefi ve Şafii mezhebindeki vatandaşlarla neredeyse aynı olması, Türk Alevilerinin Türkiye Cumhuriyeti'ne aidiyet hislerinin çok yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma konusu diğer sorulara verilen cevaplarda görülen, Kürt Alevisi vatandaşların aidiyet hislerinin zayıf olduğu gerçeği göz önüne alındığında, sorunun kaynağının dini temelli olmadığı, hem Kürt hem de Alevi olmaktan dolayı yaşanan travmaların aidiyet hislerindeki olumsuzluğa kuvvetlendirici etkisinin olduğu değerlendirilmektedir.

Türk bayrağı ve İstiklal Marşı soruları ile ortaya çıkan bir diğer bulgu ise, aidiyet hislerinin terörün yaşandığı iller ile yaşanmadığı iller arasında önemli oranda farklılık göstermesidir. Terörün yaşandığı illerde vatandaşların aidiyet hislerinin zayıf olduğu göze çarpmaktadır. Bu da terörle mücadelede güvenlik güçlerinin halkı yanına almakta zorlandığını ortaya koymaktadır. Öte yandan göç ile oluşan mahallelerde aidiyet hisleri en düşük düzeylere inmektedir. Göç ile oluşan mahallelerdeki aidiyet hissinin zayıf olduğu yönündeki verilere bakılarak sosyo-ekonomik şartların rolü incelenebileceği gibi zorunlu göç uygulamalarının terörle mücadeledeki fonksiyonu da değerlendirilebilir.

Aynı şekilde, Türk Ordusu'na bakış ve TSK'nın toplumun ortak ordusu olarak kabulü, Kürt, Zaza ve Arap kökenli kişilerde genel olarak %80-95 aralığında yüksek düzeyde olumludur. Ancak terörün yoğun olarak yaşandığı illerde ve göç ile oluşan mahallelerde, Kürt vatandaşların Türk Ordusu'nu sahiplenme konusunda görece zayıf hislere sahip olduğu görülmekle birlikte Kürt ve Zaza Alevisi vatandaşlar arasında bu oranın çok daha aşağıya düşmesi, sebepleri araştırılması ve çözüm bulunması gereken önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır.

Türk tarihinin diğer etnik kimlik kökeninden gelen kişilerce ortak tarih olarak kabul düzeyi, Arap kökenlilerde %95 ile en yüksek düzeyde iken, bu oran Zazalarda %85, Kürt kökenlilerde ise %77'dir. Türk tarihini sahiplenme noktasında genel toplamda Kürt vatandaşların özelde ise Kürt Alevisi vatandaşların hislerinin düşük yoğunluklu olduğu görülmektedir. Kürt Alevisi vatandaşların Türk tarihini ortak tarih olarak kabul etme oranı terörün yoğun olduğu illerde %47,5 düzeyinde kalırken, göç ile oluşan mahallelerde %36,4 seviyesine kadar inmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının bu verilerden hareketle binlerce yıllık ortak tarihimizdeki Kürt ve Alevi vatandaşlarımızın tarih, kültür ve medeniyetimize katkılarını ortak tarih, ortak kültür ve ortak medeniyet vurgusu içinde müfredatta yer vermesi gerektiği görülmektedir.

Türkiye'nin her yerini vatan olarak sahiplenme düzeyi yine Arap kökenlilerde %98 ile en yüksek düzeyde iken, bu oran Zazalarda %91 ve Kürt kökenlilerde %85 oranı ile oldukça yüksektir. Terörün yoğun olarak yaşandığı illere ait verilere bakıldığında ise özellikle Kürt Alevisi vatandaşların Türkiye'nin her yerini vatan olarak benimseme hislerinin zayıf olduğu (%56,3) göze çarpmaktadır.

'Türklerle Kürtlerin ortak bir geleceği vardır' görüşüne yine Arap kökenliler %93 ile en yüksek düzeyde katılan etnik grup iken, bu görüşe bölgedeki Türkler %90, Zazalar %89 ve Kürt kökenliler %84 oranında katılmaktadır. Ortak gelecek görüşüne katılımın terörün yoğun olduğu illerdeki Kürt Alevisi vatandaşlar arasında % 78,3 ile ve Kürt Alevisi vatandaşların ise %58,5 ile diğer mezheplerden daha düşük bir oranda çıkması dikkat çeken önemli bir sorun olarak göze çarpmaktadır.

'Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum' ifadesine Arap kökenliler %96 ile en yüksek düzeyde katılan etnik grup iken, bu görüşe bölgedeki Zazalar %83 ve Kürt kökenliler %80 oranında katılmaktadır. Araştırma konusunun en can alıcı sorularından biri olan 'Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum' sorusuna verilen cevaplar, ortada çok büyük ve çok acil çözülmesi gereken bir sorunun olduğunu ortaya koymaktadır. Devleti ile gurur duymayan bir toplumun huzurlu ve uyumlu yaşaması mümkün olamaz.

Yine de yukarıdaki paragraflarda aktarılan ortak değer ve sembollerin kabulü ile Türkiye topraklarında Türklerle beraber yaşama noktasında; Kürt, Zaza ve Arap kökenli vatandaşlar arasında toplamda %80'lerin ve hatta bazı boyutlarda %90'ların üzerinde bir isteklilik ve mutabakatın olduğu görülmektedir. Ayrıca insanların çok yüksek bir yüzdesinin ortak değerler ve sembollerle bir probleminin olmadığı da söylenebilir.

Ortak değer ve sembollerin kabulü ile Türkiye topraklarında Türklerle beraber yaşama konularında terörün fazla yaşanmadığı illerde (Adıyaman-Elazığ-Erzurum-G.Antep-K.Maraş-Malatya-Ş.Urfa) %85 ve üzerinde çıkan isteklilik ve olumlu bakış, terörün yaşandığı illerde ve göç ile oluşan mahallelerde yine yüksek olmakla birlikte göreceli olarak daha düşük değerlerde gerçekleşmektedir.

Ortak değer ve sembollere bakış eğilimi; tüm sorularda yüksek olarak bulgularanan Araplar arasında yaşanan bölgeye göre farklılaşmazken, Zazalarda bu farklılaşma terörün yaşandığı ve yaşanmadığı il ayrımında çok daha düşük düzeyde kalmaktadır. Ortak değer ve semboller noktasında bölgeler arası asıl farklılaşma Kürt kökenli kişilerde gözlenmektedir. Göç ile oluşan mahalleler ile terörün yaşandığı illerde yaşayanların bu değerlere dönük algıları, terörün yaşanmadığı il grubuna göre önemli derecede daha olumsuzdur. Ayrıca, göç ile oluşan mahalleler ile terörün yaşandığı illerde yaşayan kişilerin araştırılan konulardaki tutum ve eğilimlerinin önemli derecede benzeşmesi vurgulanmaya değerdir.

Ortak değer ve sembollere bakış ile Türkiye topraklarında Türklerle beraber yaşama konularına etnik köken ve mezhep değişkenleri temelinde bakıldığında, bu konularda en olumsuz tavrın Kürt Aleviler ve Zaza Alevilerde olduğu görülmektedir. Ancak bu konularda, terörün fazla yaşanmadığı illerdeki Kürt Alevilerin eğilimlerinin %80'lerin üzerinde, Türk Alevilerin eğilimlerinin ise %90'ların üzerinde olumlu olması; kişilerdeki olumsuz bakış eğiliminin, sadece etnik köken ve mezhep temelinde açıklanamayacağını, yaşanan bölgeye ait şartlar yanında geçmişten gelen travmatik etkilerin de algıların oluşmasında önemli bir parametre olduğunu göstermektedir.

'Türklerle Kürtlerin ortak bir geleceği vardır' görüşüne ait değerlerin, Kürt Alevilerde ve Zaza Alevilerde ortak değer ve sembollere göre çok daha olumlu (%75 düzeyinde) olması, beraber yaşama konusunda, en olumsuz gruplardaki istekliliği ortaya koyan oldukça önemli ve dikkat çekici bir bulgudur. Bu bulgu birlikte yaşamayı kolaylaştıracak kuralların uygulanmasının gerekliliğine işaret ettiği gibi Alevi açılımının geniş katılım ve destek sağlanarak sürdürülmesinin de önemini ortaya koymaktadır.

Kürt sorununun çözümü noktasında pek çok kişi kültürel hakların genişletildiği daha demokratik bir cumhuriyeti yeterli görürken, Kürt kökenli kişiler arasında dahi federatif haklar ve bağımsızlık yönündeki taleplerin oranı %10'ların altında kalmaktadır. Kürt kökenli kişilerde, oyunu DTP (BDP)'ye verdiğini söyleyenler arasında federatif hak talebinde bulunanların oranı %16,1 iken, aynı grupta bağımsızlık talebini dile getirenlerin oranı %23,4'tür. Pek çok kişinin çözüm için hem federatif hakları hem de bağımsızlık talebini bir diğerine alternatif olarak birlikte dile getirmesi nedeniyle, bağımsızlık veya federatif haklardan en az birisini talep edenlerin toplam oranı %30 civarında (DTP (BDP)'ye oy veren Kürt kökenliler arasında) gerçekleşmektedir.

Nedenselliğinin araştırılması ve ortaya konulması gerekmele birlikte terörün yaşandığı illerde ve bölge dışında göç ile oluşan mahallelerde, bazı etnik ve mezhepsel gruplarda ülkenin ortak değerleri ile sembollerine aidiyet noktasında görülen olumsuzluklar önemli bir probleme işaret etmektedir.

Sonuç olarak; bu raporla ortaya konulan bulgular, bazı etnisite ve mezhep gruplarında önemli aidiyet problemlerine işaret etmekle birlikte; Kürt, Zaza ve Arap kökenli vatandaşların çok büyük bir kısmının aidiyet ve beraber yaşama konusunda bir probleminin olmadığı görülmektedir. Bu sebeple, pek çok platformda ortaya konulan istek ve taleplerin Kürt toplumunun istek ve taleplerini yansıtmadığı da çok net olarak söylenebilir.

Kürt ve Alevi vatandaşlarımızın bu topraklarda üretilen ortak tarih, ortak kültür ve medeniyete katkılarının ortaya konması, toplumsal bağların ortak değerler bağlamında yeniden tanımlanması, toplumsal barışa olumlu katkılar yapacaktır. Demokratikleşme sürecinin kesintiye uğratılmadan devam ettirilmesi, Kürt sorununa çözüm arayışlarının ve Alevi açılımının samimi bir şekilde sürdürülmesi, Kürt ve Alevi vatandaşlarımızın toplumsal birliktelik ve aidiyet algılarını güçlendirecektir. Aksi takdirde, toplumsal kutuplaşma hemen her boyutta derinleşmeye devam edecektir.

**BİLGE ADAMLAR
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ**

**Mecidiyeköy Yolu Caddesi Celil Ağa İş Merkezi Trump Towers Yanı
No: 10 Kat: 9 Daire: 36 Mecidiyeköy-Şişli-İstanbul**

Tel: 0 212 217 65 91 Faks: 0 212 217 65 93

Web: www.bilgesam.org

E-mail: bilgesam@bilgesam.org